

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»**

ПУХИР СВІТЛАНА ТИМОФІЇВНА

УДК 332.14:336.14:330.322:336.77:339.52

**ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Львів –2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет банківської справи».

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Сторонянська Ірина Зеновіївна,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М. І. Долішнього НАН України»,
заступник директора з наукової роботи,
завідувач відділу регіональної фінансової політики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бутко Микола Петрович,
Чернігівський національний технологічний
університет, завідувач кафедри менеджменту та
державної служби;

доктор економічних наук, професор
Заблodsька Інна Володимирівна,
Інститут економіко-правових досліджень НАН
України, завідувач відділу проблем
міжрегіонального співробітництва;

доктор економічних наук, професор
Уманець Тетяна Василівна,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України, старший науковий
співробітник відділу розвитку підприємництва.

Захист відбудеться «27» лютого 2020 р. об 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.154.01 в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4 та на сайті: <http://ird.gov.ua>.

Автореферат розісланий «25» січня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

П.В. Жук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження: Формування соціально-орієнтованої, інклюзивної економіки України є неодмінною передумовою підвищення рівня і якості життя кожного громадянина країни, подолання економічних, соціальних, екологічних проблем та нерівномірності розвитку її регіонів. Потреба послаблення міжрегіональних та внутрішньорегіональних диспропорцій зумовлюють необхідність змін у підходах до розробки та реалізації державної регіональної політики. Зростаюча складність проблем фінансового забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення рівня їх конкурентоспроможності, активізації економічної діяльності, додержання гарантованих державою соціальних й інших стандартів і розширення кола учасників формування та впровадження державної регіональної політики в умовах сучасної реформи децентралізації посилює увагу до фінансових механізмів реалізації цієї політики.

Різні аспекти окресленої проблематики стали предметом наукових досліджень українських учених. Зокрема, теоретичні та прикладні засади формування та реалізації державної регіональної політики відображено у працях М. Бутка, З. Варналія, В. Вакулєнка, О. Власюка, В. Вороніна, В. Гейця, С. Давимуки, Б. Данилишина, М. Долішнього, Я. Жаліла, В. Кравціва, В. Куйбіди, І. Лукінова, А. Мельник, М. Орлатого, С. Романюка, В. Симоненка, А. Ткачука, Л. Федулової, В. Чужикова, М. Чумаченка, С. Шульц та багатьох інших.

Науково-практичні проблеми фінансових відносин на регіональному рівні досліджували такі провідні вчені як Т. Бондарук, А. Буряченко, Л. Васечко, І. Вахович, Г. Возняк, О. Демків, І. Заблодська, Т. Затонацька, О. Іванова, О. Кириленко, О. Копилюк, М. Кульчицький, Л. Лисяк, І. Луніна, Б. Луців, К. Павлюк, Д. Серебрянська, Т. Смвженко, І. Сторонянська, Л. Тарангул, Т. Уманець та інші.

Водночас в умовах перерозподілу повноважень та фінансового ресурсу між державним, регіональним та місцевим рівнями, подальших досліджень потребує формування теоретичного підґрунтя для фінансового забезпечення реалізації державної регіональної політики. Системного висвітлення потребують питання функціонування бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики в умовах децентралізації влади та бюджетної децентралізації. Актуальними залишаються питання підвищення результативності контрактної форми фінансового забезпечення реалізації державної регіональної політики та удосконалення організаційно-фінансового механізму функціонування державного фонду регіонального розвитку в контексті підвищення ефективності державного стимулювання та фінансової підтримки регіонів. Об'єктивно важливих аспектів набувають дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики у напрямі активізації залучення фінансових механізмів, ресурсом яких є інвестиційні, кредитні кошти і міжнародних фінансових організацій

та фінансової підтримки Європейського Союзу. Важливим завданням виступає визначення стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики та розроблення концепції модернізації фінансових механізмів її реалізації, спрямованої на забезпечення диверсифікованого підходу до нарощення фінансового ресурсу розвитку регіонів, посилення державного впливу на процеси послаблення міжрегіональних диспропорцій.

Вагомість означених проблем зумовила вибір теми дисертаційного дослідження, його мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проведене дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідними роботами ДВНЗ «Університет банківської справа», зокрема: НДР «Сучасні напрями та механізми модернізації фінансової системи України» (номер державної реєстрації 0115U002173), у якій автором визначено стратегічні детермінанти модернізації бюджетних, інвестиційних і кредитних механізмів реалізації державної регіональної політики; НДР «Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки» (номер державної реєстрації 0117U006227), у якій автором досліджено тенденції економічного і соціального розвитку України та її регіонів в умовах реалізації сучасних реформ; НДР «Європейські цінності та традиції економічної науки» (номер державної реєстрації 0117U002443), у якій автором запропоновано методичний підхід до оцінювання інклюзивності розвитку регіонів.

Дисертаційна робота пов'язана також з науково-дослідними темами ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», зокрема: НДР «Фінансові механізми формування конвергентної моделі регіонального розвитку» (номер державної реєстрації 0112U000464), у якій автором сформульовано пропозиції з підвищення ефективності бюджетних механізмів, зокрема, фінансування спільних заходів угоди щодо регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та обласною радою; НДР «Механізми реалізації регіональної політики в умовах децентралізації влади в Україні» (номер державної реєстрації 0116U004035), у якій автором досліджено та систематизовано сучасні фінансові механізми реалізації державної регіональної політики.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методологічних та науково-методичних засад функціонування фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо їх удосконалення в умовах адміністративно-фінансової децентралізації.

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання, спрямовані на її досягнення:

– дослідити еволюцію теорій регіонального розвитку та узагальнити наукові підходи до формування та реалізації державної регіональної політики;

- обґрунтувати теоретичні основи децентралізації та виявити вплив децентралізації влади та бюджетної децентралізації на реформування сучасної державної регіональної політики;

- визначити особливості інституційно-організаційного забезпечення державної регіональної політики в Україні;

- розкрити сутність, функції і принципи побудови фінансових механізмів, систематизувати фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в Україні;

- з'ясувати особливості, структуру та принципи організації міжбюджетних відносин в умовах сучасних реформ;

- розробити методичні підходи до аналізу фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики;

- виявити тенденції економічного і соціального розвитку регіонів України в умовах реалізації сучасних реформ;

- дослідити міжбюджетні трансферти у системі фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики;

- обґрунтувати значимість угоди щодо регіонального розвитку у забезпеченні реалізації державної регіональної політики в Україні;

- виявити проблеми та обґрунтувати пропозиції з удосконалення механізму фінансування соціально-економічного розвитку регіонів через державний фонд регіонального розвитку;

- виявити домінуючі тенденції небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів в системі фінансування регіонального розвитку в Україні;

- розкрити особливості фінансової підтримки Європейського Союзу та кредитів міжнародних фінансових інституцій як ресурсу реалізації державної регіональної політики в Україні;

- визначити стратегічні детермінанти удосконалення державної регіональної політики;

- розробити концепцію модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи, методичні підходи і прикладні аспекти функціонування та удосконалення фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорій регіонального розвитку. У дисертації застосовано сукупність методів наукового пізнання як загальнонаукових, так і спеціальних, що дозволило забезпечити концептуальну єдність роботи.

У дослідженні використані методи:

- теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу, історичний та логічний підходи – для дослідження сутності регіонального розвитку та

політики держави у цій сфері, фінансових механізмів її реалізації, а також для уточнення базових категорій та понять, що стосуються формування теоретичних засад та обґрунтування методології досліджень фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики;

- систематизації, групування – для дослідження сутності, функцій, принципів побудови фінансових механізмів та їх систематизації;

- порівнянь, індукції та дедукції, графічний – для аналізу сучасних тенденцій розвитку регіонів в умовах упровадження реформ, дослідження бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики;

- економіко-статистичного аналізу, групування, індексного аналізу, факторного аналізу – для дослідження значимості капітальних інвестицій у фінансуванні реалізації державної регіональної політики, застосування інвестиційних механізмів державно-приватного партнерства, дослідження банківського інвестиційного кредитування та міжнародного кредитування;

- стратегічного та структурно-функціонального аналізу, програмно-цільовий, побудови алгоритму – для визначення стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики та розроблення концепції модернізації фінансових механізмів, удосконалення напрямів функціонування державного фонду регіонального розвитку.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти: Бюджетний та Податковий кодекси України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, стратегічні програмні документи, матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства розвитку громад і територій України, статистичні дані міжнародних фінансових організацій, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, монографії, збірники та наукові статті, матеріали міжнародних конференцій, інтернет-ресурси, результати власних аналітичних і прогнозних розрахунків, які присвячені регіональному розвитку, фінансовим взаємовідносинам, державній регіональній політиці.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретико-методологічних та науково-методичних засад функціонування фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо їх удосконалення в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. Найістотніші результати дослідження, які розкривають особистий внесок автора та містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

- запропоновано концепцію модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в умовах децентралізації, яка передбачає посилення інвестиційної спрямованості бюджетних механізмів та активізацію небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів при

фінансуванні програм і проектів регіонального розвитку з метою забезпечення диверсифікованого підходу до фінансового забезпечення державної регіональної політики; збільшення обсягів фінансових ресурсів для регіонального розвитку на засадах формування соціально-орієнтованої, інклюзивної економіки;

– обґрунтовано методологічні засади дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в основу яких закладено сукупність та послідовність методичних підходів до його проведення в розрізі теоретичного, методологічного, оціночного, науково-експериментального і прогностичного напрямів, які розкривають специфіку функціонування цих механізмів. Запропоноване дозволило провести комплексний аналіз фінансових механізмів та охарактеризувати їх ефективність з позиції впливу на досягнення цілей і завдань державної регіональної політики;

– розроблено методичний підхід до оцінювання рівня інклюзивності розвитку територій, який передбачає формування системи оціночних показників на регіональному рівні в розрізі наступних індикаторів: економічного розвитку, інклюзивного розвитку та соціоекологічного розвитку. Такий підхід розширює систему критеріїв оцінки та фокусує її на проблемах розвитку людського капіталу, соціального захисту населення, екологічної безпеки територій, що дозволить приймати конструктивні управлінські рішення щодо стимулювання регіонального розвитку, подолання негативних тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та проводити ефективну державну фінансову підтримку територій, які реально її потребують;

удосконалено:

– термінологічний апарат дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики шляхом коригування сутності понять: «державна регіональна політика», яке на відміну від уже існуючих, передбачає необхідність досягнення взаємоузгодженості багаторівневих управлінських рішень органів публічної влади щодо соціально-економічного розвитку держави, регіонів, територіальних громад; «фінансові механізми реалізації державної регіональної політики» – у якому акцентовано на включенні небюджетних інвестиційних та кредитних механізмів до системи фінансових механізмів, які використовуються у діяльності держави для реалізації цілей та завдань регіонального розвитку;

– систематизацію фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в розрізі бюджетних та небюджетних сегментів за критеріями ресурсного забезпечення, фінансових інструментів та цільового призначення. Такий підхід, на відміну від існуючих, забезпечуватиме диверсифікацію джерел фінансового забезпечення реалізації цілей і завдань державної регіональної політики;

– наукові положення щодо узгодження процесів модернізації державної регіональної політики та впровадження реформи децентралізації в частині подолання ризиків: послаблення державного впливу на розвиток територій і координації реформ; проведення децентралізації (а саме у передачі повноважень і ресурсів та посиленні відповідальності і контролю за їх використанням); поглиблення асиметрії розвитку територій;

– організаційно-фінансовий механізм розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку, який на відміну від існуючого передбачає введення індикатора регіонального людського розвитку для розподілу коштів між регіонами, що дозволить запровадити заходи державної фінансової підтримки на користь територій з найбільш складною соціально-економічною ситуацією, а також перерозподіл 20 % коштів фонду на фінансове забезпечення реалізації завдань Державної стратегії регіонального розвитку, спільних заходів у рамках укладених угод щодо регіонального розвитку, співфінансування інвестиційних проєктів державно-приватного партнерства і державних програм розвитку проблемних територій;

– підходи до створення і фінансового забезпечення функціонування фондів регіонального розвитку на рівні областей, які забезпечать акумуляцію та використання фінансових ресурсів державного фонду регіонального розвитку та місцевих бюджетів для реалізації широкомасштабних проєктів регіональних інвестиційних програм; залучення на засадах солідарної участі коштів місцевих позик, кредитних коштів міжнародних фінансових інституцій, секторальної фінансової підтримки Європейського Союзу, інвестиційних коштів державно-приватного партнерства. Цей підхід, на відміну від існуючих, передбачає необхідність розробки і затвердження регіональної інвестиційної програми;

дістали подальшого розвитку:

– стратегічні детермінанти вдосконалення державної регіональної політики, а саме: збалансування пріоритетів та засобів бюджетної децентралізації і децентралізації влади; забезпечення конституційної та законодавчої основи реформування системи адміністративно-територіального устрою держави, засад управління об'єднаними територіальними громадами; здійснення поступальних кроків щодо економічного зростання в Україні, в контексті реалізації нової Державної стратегії регіонального розвитку, розробленої з урахуванням смарт-спеціалізації та основних завдань концепції інклюзивного розвитку, забезпечення в державі системності та підвищення ефективності стратегічного прогнозування та планування. Втілення визначених детермінантів сприятиме збільшенню обсягів фінансових ресурсів та ефективного їх використання для забезпечення реалізації державної регіональної політики

– науково-методичний підхід до аналізу інвестиційних і кредитних механізмів реалізації державної регіональної політики, який базується на

особливостях їх функціонування з урахуванням диверсифікації джерел фінансової підтримки регіонального розвитку: капітальних інвестицій, державно-приватного партнерства, банківського інвестиційного кредитування, інструментів фінансової підтримки ЄС та інших фінансових інституцій, в тому числі кредитів міжнародних фінансових організацій, що розкриває можливість встановити результативність їх використання та обґрунтувати важливість диверсифікованого підходу до джерел фінансового забезпечення регіонального розвитку;

– організаційно-фінансові засади механізму укладання та реалізації угод щодо регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та обласними радами, які передбачають чітку регламентацію джерел їх фінансування за умов узгодження державних і регіональних інтересів у сфері реалізації секторальних політик, впровадження середньострокового планування з метою забезпечення гарантованого фінансування спільних заходів у рамках укладених угод та виключення залишкового принципу розподілу державних бюджетних коштів на їх реалізацію.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-методологічних узагальнень та науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення та підвищення ефективності використання бюджетних, інвестиційних і кредитних механізмів фінансування узгоджених заходів органів публічної влади для досягнення цілей і завдань регіонального розвитку в Україні.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування в роботі окремих центральних і регіональних органів влади, зокрема: Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка №2802-07/19492-03 від 17.06.2015) при підготовці проєкту Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року та проєкту Закону України «Про засади державної регіональної політики»; Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (довідка №8/19-108-18 від 17.05.2018) при підготовці проєктів законів України («Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики» в частині визначення пріоритетів фінансування інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку та «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансування регіонального розвитку»; Міністерства фінансів України (довідка №16000-11/931 від 15.08.2018) при опрацюванні проєктів, запропонованих центральним органом влади, щодо прийняття фінансової допомоги міжнародних фінансових організацій як фінансового механізму та додаткового інвестиційного ресурсу реалізації державної регіональної політики; Територіального управління Рахункової палати по Львівській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях (довідка №22-19/289 від 28.12.2015 р.) при проведенні аналізу використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів та

субвенцій з державного бюджету Львівською областю; Львівської обласної державної адміністрації (довідка №5/18-9064/0/2-17/1-11 від 01.12.2017 р.) при розробці Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2018 рік, а також Стратегії розвитку гірських територій Львівської області на 2018-2022 роки щодо фінансового забезпечення реалізації заходів програмних документів; Департаменту фінансів Львівської обласної державної адміністрації (довідка №10-16/1512 від 28.11.2017 р.) при формуванні бюджету області на 2018 рік; Асоціації банків Львівщини (довідка №21-1 від 21.02.2019) при підготовці пропозицій до проекту Стратегії розвитку Львівщини до 2027 року щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів банківського сектору в регіоні.

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та рекомендації дисертаційної роботи оприлюднено на 30 конференціях та інших наукових заходах, серед них: Міжнародна науково-практична конференція «Економічний простір України: регіоналізація та інтеграція в умовах суспільних трансформацій» (м. Львів, 28-29 жовтня 2010 р.), VI, VII, IX, X, XI, XIII Міжнародні науково-практичні конференції «Інтеграція України у європейський та світовий фінансовий простір» (м. Львів, 2011, 2012, 2014, 2015, 2016, 2018 рр.), III Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій» (м. Львів, 4-5 жовтня 2012 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація та суспільний розвиток країни (м. Сімферополь, 2013 р.), Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Економіка та управління: виклики та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.), I, III Міжнародні науково-практичні конференції «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики» (м. Харків, 2013, 2016 рр.), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України (м. Ужгород, 2014 р.), III, V Міжнародні науково-практичні конференції «Сучасні економічні системи: стан та перспективи» (м. Хмельницький, 2012, 2014 рр.), Перший Міжнародний конгрес «Фундаментальні та прикладні наукові дослідження в країнах Тихоокеанського та Атлантичного басейнів» (м. Токіо, Японія, 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування» (м. Львів, 2014 р.), VIII Міжнародна науково-практична конференція «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків» (м. Черкаси, 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-економічний збалансований розвиток України: проблеми та шляхи їх подолання» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.), I Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-

кредитна система: вектор розвитку для України» (м. Ужгород, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі» (м. Полтава, 2015р.), XII Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми, пріоритети та перспективи соціально-економічного розвитку в XXI столітті» (м. Кам'янець-Подільський, 2019 р.); у науково-практичних конференціях: «Криза банківської системи: причини та шляхи виходу» (м. Київ, 2015 р.), «Політика Національного банку України щодо подолання фінансово-економічної кризи і формування монетарних передумов розвитку економіки» (м. Київ, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, 2015 р.); у дистанційному форматі взято участь за кордоном у 4-ох Міжнародних науково-практичних конференціях: «Інституційні основи функціонування економіки в умовах трансформації» (м. Нюрнберг, Німеччина, 2014 р.), «Економіка і управління: теорія і практика» (м. Нюрнберг, Німеччина, 2014 р.), «Сучасні проблеми регіонального розвитку» (м. Пловдив, Болгарія, 2014 р.), «Економіка, управління, право: проблеми і перспективи розвитку» (м. Ковентрі, Великобританія, 2015 р.); доповідь у роботі круглого столу у м. Вроцлав, Польща, 2013 р.

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 51 науковій праці загальним обсягом 42,2 д. а., з яких: 5 монографій (в тому числі 1 одноосібна), 24 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях (у тому числі 7 у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз) та 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 18 публікацій апробаційного характеру, 2 публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 456 сторінок, з яких 360 сторінок основного тексту. Робота містить 42 аналітичні таблиці, 31 рисунок (5 рисунків на окремих сторінках) та 15 додатків. Список використаних джерел включає 495 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, викладено методи дослідження, відображено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні засади формування та реалізації державної регіональної політики**» здійснено еволюційний дискурс теорій регіонального розвитку, систематизовано найбільш актуальні наукові теорії, які становлять концептуальний базис регіональної політики, узагальнено наукові підходи до формування та реалізації державної регіональної політики, її сутнісні характеристики, окреслено теоретичні основи децентралізації як основного чинника реформування державної регіональної

політики та розкрито її інституційно-організаційне забезпечення.

Сучасні теоретичні положення економічної політики держави сфокусовані на оптимальному поєднанні ринкових та державних важелів управління соціально-економічним розвитком, на можливостях збільшення капітальних вкладень в інноваційну діяльність та інвестицій у людський капітал. Домінантою сучасної моделі розвитку визнана пріоритетність збалансованого сталого розвитку та інклюзивного зростання соціально-економічних систем із активізацією залучення усіх громадян соціуму у процеси економічного зростання та справедливого розподілу його результатів. Під впливом цих пріоритетів відбувається трансформація регіональної політики.

Проведений аналіз генезису теоретичних підходів до визначення сутнісних ознак поняття «державна регіональна політика» дозволив зробити висновок, що це складова внутрішньої політики держави, яка формується з метою вирішення проблем регіонального розвитку та реалізується через комплекс конкретних заходів, визначених законодавчими та стратегічними програмними документами, які забезпечують синтез мети, цілей, пріоритетів і завдань цієї політики, що можуть змінюватись за умов сталості принципів її реалізації. Зазначене дало можливість сформулювати авторський підхід до поняття «державна регіональна політика», що передбачає необхідність досягнення взаємоузгодженості багаторівневих управлінських рішень органів публічної влади, спрямованих на забезпечення реалізації цілей і завдань сталого та інклюзивного розвитку держави, регіонів, територіальних громад.

У роботі проведено аналіз особливостей державної регіональної політики, виявлено чинники, що зумовили зміни підходів до її формування та реалізації, охарактеризовано мету і стратегічні цілі сучасного періоду, виділено пріоритети, які забезпечують вертикальну і горизонтальну координацію управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку держави, регіонів та територіальних громад. Сучасний етап характеризується інтегрованим підходом до формування та реалізації державної регіональної політики, суть якого полягає у синергії розвитку секторальної, територіальної та управлінської складових, що передбачає зміцнення конкурентоспроможності регіонів на основі диверсифікації структури економіки за рахунок її оптимізації, пріоритетного використання власних ресурсів для ефективної смарт-спеціалізації регіонів; забезпечення сталого та інклюзивного розвитку регіонів; призупинення поглиблення соціально-економічних диспропорцій між територіями; застосування єдиних на всіх рівнях підходів до формування ефективних прозорих фінансових механізмів забезпечення регіонального розвитку.

Встановлено, що децентралізація влади і бюджетна децентралізація є визначальними чинниками її реформування, розмежування управлінських повноважень з урахуванням інтересів держави, регіонів і територіальних

громад, створення матеріальних, фінансових і організаційних умов для зміцнення економічної основи розвитку територіальних громад. Обґрунтовано, що з метою подолання ризиків послаблення державного впливу на проблеми стратегічного розвитку держави, регіонів, територіальних громад, процеси децентралізації вимагають розроблення та впровадження нормативно-правових засад в частині: чіткого встановлення на законодавчому рівні джерел фінансування заходів з реалізації власних і делегованих повноважень; подолання зростаючих асиметрій за рівнем фінансової спроможності та поглиблення внутрішньорегіональних і міжрегіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку територій; удосконалення методичного, інформаційного, аналітичного забезпечення та вирішення кадрових проблем, що дозволить уникнути формування локальних споживацьких пріоритетів та інтересів у об'єднаних територіальних громад.

На основі аналізу процесу створення та становлення інституційно-організаційного забезпечення державної регіональної політики здійснено періодизацію її розвитку. Виділено чотири етапи трансформації державної регіональної політики, кожен з яких характеризується інституційними особливостями: перший – відсутністю цілеспрямованої діяльності Уряду на регіональному рівні; руйнацією економічних зв'язків між регіонами; другий – становленням певних системних підходів до формування та реалізації державної регіональної політики та її інституційного забезпечення; започаткуванням розроблення та реалізації спільних заходів регіонального розвитку усіма гілками публічної влади; запровадженням стратегічного планування та прогнозування регіонального розвитку; впровадженням моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів; третій – неефективністю державної регіональної політики, її інституційного забезпечення в умовах світової фінансово-економічної кризи; суперечливістю функціонування двох інституцій Міністерства економіки України та Міністерства регіонального розвитку та будівництва України, коли відповідно до основних завдань цих міністерств, обидва формують та забезпечують реалізацію державної регіональної політики; визнанням участі неурядових організацій та асоціацій у формуванні та реалізації державної регіональної політики; четвертий – макроекономічною нестабільністю, посиленням нерівномірності розвитку регіонів, зростанням рівня їх диференціації і диспропорційності на фоні збройного конфлікту на сході держави, анексії Росією АР Крим; впровадженням децентралізації влади та бюджетної децентралізації.

У другому розділі **«Теоретико-методологічні основи дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики»** розкрито теоретичні і методологічні підходи до визначення сутності, функцій та принципів побудови фінансових механізмів, систематизовано сучасні фінансові механізми реалізації державної регіональної політики,

окреслено сутнісні характеристики та принципи організації міжбюджетних відносин в умовах сучасної податкової і бюджетної реформи, розроблено методичні підходи до дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики.

Дослідження показали, що фінансовий механізм слід розглядати з позиції системи фінансових методів, фінансових інструментів і фінансових важелів з правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням, за допомогою яких встановлюються оптимальні параметри формування та ефективного використання фінансових ресурсів незалежно від їх джерел, що дає змогу виконання державою функцій забезпечення, регулювання, управління економічним і соціальним розвитком на національному, регіональному та місцевому рівнях.

При розкритті сутності фінансових механізмів сформовано систему принципів їх побудови: системності, комплексності, адекватності, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, диверсифікованості, ефективності, прогнозованості та плановості.

Методологія системного аналізу дозволила сформувати авторський підхід до визначення поняття «фінансові механізми реалізації державної регіональної політики», які розглядаються не тільки як механізми формування і розподілу бюджетних ресурсів, а й як система небюджетних інвестиційних та кредитних механізмів, що використовуються для реалізації цілей і завдань регіонального розвитку.

За результатами аналізу сучасних фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики за джерелами ресурсу встановлено, що вони функціонують з використанням коштів державного і місцевих бюджетів, бюджетної підтримки Європейського Союзу, на основі інвестиційних та кредитних ресурсів, а саме: прямих інвестицій вітчизняних суб'єктів господарювання, прямих іноземних інвестицій, внутрішніх кредитів та міжнародних запозичень, а також коштів державно-приватного партнерства. Проведені дослідження дозволили систематизувати сучасні фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в розрізі бюджетних, небюджетних інвестиційних і кредитних та державно-приватного партнерства на основі критеріїв: ресурсного забезпечення та цільового призначення (рис. 1).

Кожен фінансовий механізм функціонує в законодавчому полі та має нормативне й інформаційне забезпечення.

У роботі розроблено методологію дослідження фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики, яка базується на засадах системного, синергетичного, інституційного, історичного, формально-логічного підходів, включає сукупність методів до його проведення в рамках сформованих напрямів та визначає завдання дослідження (табл. 1).

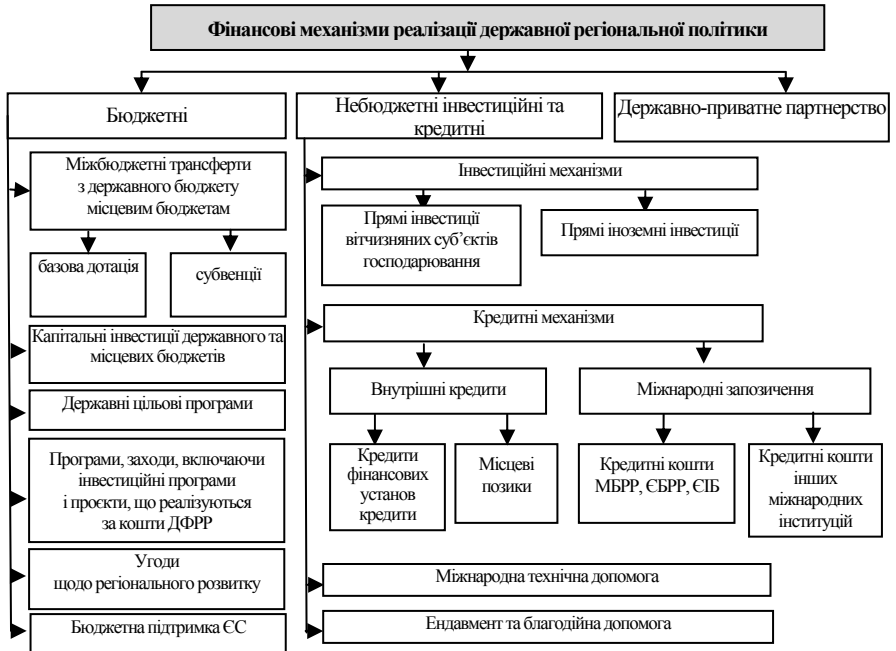

Рис. 1. Систематизація фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики

Розроблено автором

Враховуючи стратегічну мету інтеграції України до складу Європейського Союзу, яка вимагає досягнення країною відповідних стандартів як в економічній та соціальній сферах, так і в можливості розвитку особистості та для визначення реального стану соціально-економічного розвитку регіонів та якості життя людей, а також для моніторингу динаміки диспропорційності регіонального розвитку в роботі запропоновано інтегральний індекс інклюзивного розвитку регіону як альтернативу показника валового регіонального продукту на одну особу (рис. 2).

На відміну від міжнародної методології розрахунку «Inclusive Development Index», що характеризує розвиток держави, запропонований методичний підхід до оцінювання рівня інклюзивного розвитку регіону є системою індексів, адаптованих до національних умов, передусім до національної статистичної бази регіонального рівня, за наступними індикаторами: економічного розвитку, інклюзивного розвитку та соціоекологічного розвитку, які вказують не лише на стан економіки регіону, а й на реальний рівень життя людей. Запровадження системи індикаторів забезпечить більш конкретизовану інформацію про розвиток регіону, яка має забезпечити підстави для реалізації відповідних заходів державної регіональної політики, зокрема державної фінансової підтримки задля досягнення стратегічного завдання – недопущення поглиблення регіональних диспропорцій.

**Методологія дослідження фінансових механізмів реалізації
державної регіональної політики**

Напрями дослідження	Завдання дослідження	Методи дослідження
Теоретичний – вивчення теоретичних засад, сучасних наукових підходів, уточнення понятійного апарату, інституційно-організаційне забезпечення державної регіональної політики	<ul style="list-style-type: none"> - Дослідити еволюцію теорій регіонального розвитку - Узагальнити сучасні наукові підходи - Обґрунтувати теоретичні основи децентралізації як чинника реформування державної регіональної політики - Визначити особливості інституційно-організаційного забезпечення 	<ul style="list-style-type: none"> - Історичний - Еволюційний - Селективного аналізу - Компаративного аналізу - Системний
Методологічний – дослідження фінансових механізмів державної регіональної політики, їх систематизація, розроблення методичних підходів дослідження	<ul style="list-style-type: none"> - Дослідити сутність, функції та принципи побудови фінансових механізмів - Систематизувати фінансові механізми державної регіональної політики - З'ясувати особливості, структуру та принципи організації міжбюджетних відносин в умовах реформ - Розробити методичні підходи до аналізу фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики 	<ul style="list-style-type: none"> - Системний - Групування - Порівняння - Структурно-функціональний
Оцінювання значимості фінансових механізмів, джерелом яких є бюджетні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Виявити тенденції розвитку регіонів в умовах сучасних реформ - Дослідити міжбюджетні трансфери у системі фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики - Обґрунтувати значимість угоди щодо регіонального розвитку у забезпеченні реалізації державної регіональної політики - Проаналізувати функціонування державного фонду регіонального розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> - Порівняльно-географічний - Системний - Статистичного аналізу - Групування - Індексний аналіз - Факторний аналіз - Програмно-цільовий - Узагальнення - Функціональний аналіз
Науково-експериментальний – дослідження інвестиційних і кредитних фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики	<ul style="list-style-type: none"> - З'ясувати значимість капітальних інвестицій у фінансуванні реалізації державної регіональної політики - Виявити проблеми застосування механізмів державно-приватного партнерства - Дослідити банківське інвестиційне кредитування - Розкрити кредити міжнародних інституцій як механізм фінансування проєктів реалізації державної регіональної політики - Проаналізувати особливості фінансової підтримки ЄС, як ресурсу реалізації державної регіональної політики 	<ul style="list-style-type: none"> - Порівняльно-географічний - Системний - Статистичного аналізу - Групування - Метод показників - Індексний аналіз - Факторний аналіз - Узагальнення - Функціональний аналіз
Прогностичний – визначення стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики, розробка концепції модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики, визначення напрямів удосконалення функціонування державного фонду регіонального розвитку	<ul style="list-style-type: none"> - Визначити стратегічні детермінанти удосконалення державної регіональної політики - Розробити концепцію модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики - Запропонувати напрями вдосконалення механізму розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення - Логічний - Факторний аналіз - Програмно-цільовий - Мозкового штурму - Побудови алгоритму

Розроблено автором

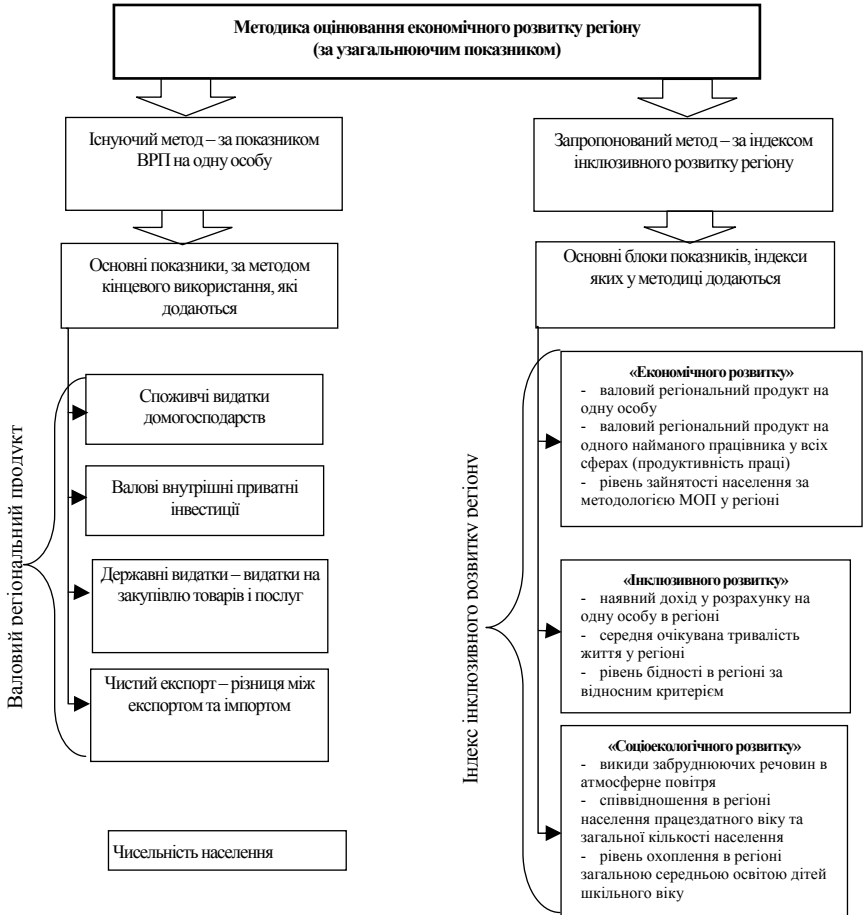

Рис. 2. Порівняння методів оцінки економічного розвитку регіону за ВРП на одну особу та за індексом інклюзивного розвитку регіону.

Розроблено автором

У третьому розділі «Аналіз бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні» охарактеризовано сучасні тенденції соціально-економічного розвитку регіонів України, досліджено особливості функціонування міжбюджетних трансфертів, угод щодо регіонального розвитку, державного фонду регіонального розвитку, як основних бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики.

За результатами аналізу тенденцій економічного і соціального розвитку регіонів України в умовах сучасних реформ виявлено, що попри окремі позитивні результати відновлення економічного зростання, номінального підвищення заробітної плати, пенсій та соціальних виплат у регіонах,

поглиблюються бідність та розшарування населення, не забезпечується якісне відтворення робочої сили та дотримання європейських стандартів споживання, а також процесів нагромадження, що у свою чергу сприяє міграції найбільш економічно активних громадян до високорозвинених країн.

На основі порівняльного аналізу показників розвитку регіонів встановлено низку негативних тенденцій, які виступають деструктивними чинниками соціально-економічного розвитку регіонів та є свідченням збереження регіональних диспропорцій: для 76% регіонів (без АРК та м. Севастополь) властиве збереження показника ВРП на одну особу нижчим за середнє значення по країні; зростає асиметрія між максимальним і мінімальним значенням цього показника; відбувається зниження реальних наявних доходів населення; мають місце значні міжрегіональні відмінності у рівнях заробітної плати. Розрив між найнижчою (Чернігівська область – 6 656 грн) та найвищою (м. Київ – 14 035 грн) заробітною платою у 2017 році склав 2,1 разу.

З метою відстеження динаміки диспропорційності регіонального розвитку в роботі на основі запропонованої методики розрахунку індексу інклюзивного розвитку регіонів проведено порівняння рейтингів регіонів за показником ВРП на одну особу та за системою оціночних показників – індикаторів індексу інклюзивного розвитку регіону (табл. 2).

За результатами порівняльного аналізу доведено, що регіони-лідери за економічним показником ВРП на одну особу, мають низькі показники середньої очікуваної тривалості життя, рівня охоплення загальною середньою освітою дітей шкільного віку, рівня бідності за відносним критерієм. Усім регіонам, окрім м. Києва, притаманні дуже низькі показники наявного доходу на одну особу. У 2017 році показники рейтингів співпали, лише у м. Києва, який є лідером за обома методиками. У Полтавській, Рівненській та Хмельницькій областях різниця складає лише один пункт. Два-три пункти різниці між позиціонуванням у Житомирській, Київській, Херсонській, Черкаській та Вінницькій областях. Встановлено, що у цих регіонах переважно вищим є рейтинг за індексом інклюзивного розвитку регіону, що свідчить про більш конкретизовану інформацію стосовно рівня життя населення: наявного доходу на одну особу, рівня бідності за відносним критерієм, середньою очікуваною тривалістю життя, рівнем охоплення загальною середньою освітою дітей шкільного віку.

Проведений у роботі аналіз зміни позицій регіонів за індексом інклюзивного розвитку регіону у 2016 і 2017 роках довів, що впровадження цього критерію дає можливість одержати більш об'єктивну оцінку сучасного розвитку кожної області, стану її економіки, рівня соціальних показників, екологічної безпеки, об'єктивно проводити рейтинги регіонів та за їх наслідками приймати конструктивні управлінські рішення на всіх рівнях публічної влади щодо підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, подолання регіональних диспропорцій та реалізації ефективної державної регіональної політики, зокрема щодо підтримки проблемних територій з урахуванням певних особливостей економічного розвитку, екологічного стану, демографічної ситуації.

Таблиця 2

Порівняння рейтингів регіонів за ВРП на одну особу і за індексом інклюзивного розвитку регіонів, 2016-2017 рр.

Регіони України	ВРП на одну особу, грн		Позиція у рейтингу регіонів за ВРП на одну особу, місце		Індекс інклюзивного розвитку регіону*		Позиція у рейтингу регіонів за індексом, місце	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Автономна Республіка Крим
Вінницька	46615	58384	11	10	3,61	3,45	3	7
Волинська	34310	49987	19	15	2,36	2,47	19	21
Дніпропетровська	75396	97137	3	3	3,17	3,21	11	13
Донецька	32318	39411	21	21
Житомирська	38520	49737	15	17	2,61	2,89	18	19
Закарпатська	25727	34202	23	23	2,97	3,03	13	16
Запорізька	59729	75306	5	5	3,35	3,28	8	12
Івано-Франківська	37220	46312	17	18	3,38	3,74	7	4
Київська	74216	90027	4	4	3,71	3,52	2	6
Кіровоградська	47469	55183	10	13	2,67	2,81	17	20
Луганська	14251	13833	25	25
Львівська	45319	58221	12	11	3,14	3,63	12	5
Миколаївська	50091	60549	8	8	3,47	3,15	4	14
Одеська	50159	62701	7	7	3,61	3,33	3	11
Полтавська	81145	106248	2	2	3,47	3,99	4	3
Рівненська	33958	42038	20	20	2,90	2,89	14	19
Сумська	41741	51419	13	14	3,26	3,41	9	8
Тернопільська	29247	38593	22	22	2,76	2,91	16	18
Харківська	57150	69489	6	6	3,41	4,05	5	2
Херсонська	36585	45532	18	19	2,90	2,97	14	17
Хмельницька	37881	49916	16	16	2,85	3,05	15	15
Черкаська	48025	59697	9	9	3,17	3,45	11	7
Чернівецька	23365	31509	24	24	3,40	3,37	6	10
Чернігівська	41726	55198	14	12	3,20	3,39	10	9
м. Київ	191736	238622	1	1	6,62	6,52	1	1
м. Севастополь

* Запропоновано автором

Проведені дослідження міжбюджетних трансфертів в умовах децентралізації засвідчили, що вони є важливим механізмом регулювання державою процесів регіонального розвитку. При цьому обсяги перерахованих з державного бюджету трансфертів мають домінуючий характер (рис. 3) в обсягах надходжень до місцевих бюджетів.

У 2017 році у 17 регіонів з 25, частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів перевищувала середньоукраїнське значення, яке становило 54,3%, підвищення фінансової самодостатності місцевих бюджетів не було досягнуто, як це передбачалося реформою. Встановлено, що запроваджена система горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів не

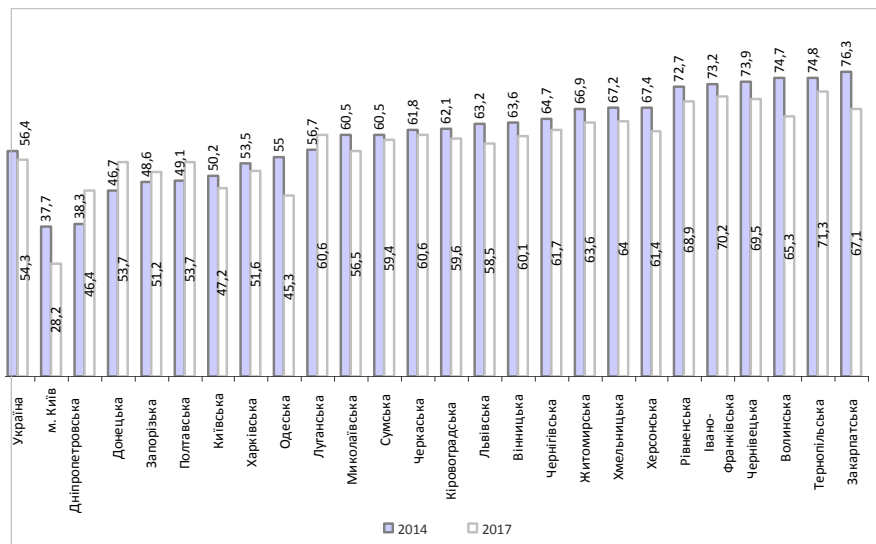

Рис. 3. Зміна частки міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів за 2014 та 2017 роки за регіонами

Складено автором

забезпечує скорочення значних відмінностей у дохідній спроможності місцевих бюджетів. Бюджетна децентралізація суттєво не вплинула на зміну позицій регіонів за часткою міжбюджетних трансфертів. Найменш самодостатніми були і залишаються західні регіони: Тернопільський, Івано-Франківський, Чернівецький, Рівненський, Закарпатський, у яких частка міжбюджетних трансфертів у місцевих доходах становить 71,3 - 67,1%. Також недосконалість механізму полягає у відсутності чіткого законодавчо визначеного розмежування повноважень між органами державної влади і місцевим самоврядування та у нормативно-правовому забезпеченні функціонування міжбюджетних трансфертів.

З метою забезпечення об'єктивного розподілу фінансових ресурсів, а також збалансованості місцевих бюджетів у роботі визнано доцільним запровадження механізму вирівнювання за медіанним значенням та внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України.

На підставі аналізу досягнення критеріїв виконання угод між Кабінетом Міністрів України і обласними радами Донецького та Львівського регіонів встановлено, що перевагами угоди є: довгострокова координація дій центральних органів виконавчої влади щодо галузевої політики на регіональному рівні; концентрація обмежених ресурсів на цільовому вирішенні пріоритетних проблем; залучення органів місцевого самоврядування, територіальних громад, бізнесу до процесу досягнення спільних цілей розвитку регіону; підвищення ефективності та прозорості використання державних та місцевих ресурсів. У роботі акцентовано

увагу на забезпеченні гарантованого фінансування спільних заходів та виключення залишкового принципу розподілу державних бюджетних коштів на їх реалізацію.

Проведений у дисертаційному дослідженні аналіз функціонування державного фонду регіонального розвитку засвідчив, що він є дієвим фінансовим механізмом реалізації державної регіональної політики, а його кошти джерелом фінансування інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку. З'ясовано, що за роки функціонування державного фонду регіонального розвитку відбулися суттєві зміни та доповнення у нормативно-законодавчій базі цього фонду, як позитивного так і негативного характеру: щороку порушуються встановлені Бюджетним кодексом України його граничні обсяги, формування переліку інвестиційних програм і проєктів регіонального розвитку супроводжується численними коригуваннями, має місце значне розпорошення коштів фонду. Доведено, що розподіл коштів державного фонду регіонального розвитку за критерієм чисельності населення регіону забезпечує щорічні значні обсяги бюджетних коштів для регіонів-лідерів в економічному плані, адже саме в цих регіонах проживає найбільша частина населення країни та необхідність зміни механізму розподілу цих коштів з урахуванням індексу регіонального людського розвитку, який забезпечує обґрунтованість порівнянь соціально-економічного розвитку регіонів, диспропорційності рівня та якості життя, стану функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій (табл. 3).

За результатами аналізу індексу регіонального людського розвитку за 2016-2018 роки встановлено, що лише п'ять регіонів: Чернівецький, Івано-Франківський, Львівський, Харківський і Закарпатський мають найвищий показник індексу – більше чотирьох, зокрема, у 2018 році від 4,2294 до 4,0233, при встановленому науковцями «ідеальному» – шість. Найнижчі індекси належать Кіровоградській (3,5257), Житомирській (3,5472), Херсонській (3,5438) і Хмельницькій (3,6188) областям (за запропонованим рейтингом індексом інклюзивного розвитку регіону ці регіони займають, відповідно, 20; 19; 17 і 15 місця). Проведений розрахунок розподілу 80 % коштів за запропонованим автором методом засвідчив зміну формату спрямування державної фінансової підтримки. Так, регіону з найменшою чисельністю населення та найменшим індексом регіонального людського розвитку – Кіровоградському повинно бути спрямовано протягом 2016 – 2018 рр. у 1,9 разу більше, ніж як це визначено за критерієм чисельності населення. Використання методики розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку за індексом регіонального людського розвитку дає змогу вдосконалити механізм його розподілу для фінансової підтримки реалізації інвестиційних проєктів і програм регіонального розвитку.

У четвертому розділі **«Особливості функціонування інвестиційних механізмів реалізації державної регіональної політики»** досліджено капітальні інвестиції у фінансуванні регіонального розвитку, виявлено проблеми застосування інвестиційного механізму державно-приватного партнерства, проаналізовано банківське інвестиційне кредитування в системі фінансування регіонального розвитку, обґрунтовано значимість кредитів міжнародних фінансових інституцій та

Таблиця 3

Розрахунок розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку між регіонами України із застосуванням індексу регіонального людського розвитку на 2016-2018 роки

Регіони	Плановий обсяг фонду за критерієм чисельності населенням, млн грн*.			Розрахунковий обсяг 80% коштів фонду за індексом, млн грн.		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Україна	2400,0	3500,0	6000,0	2235,0**	2609,0**	4468,4**
Автономна Республіка Крим
Вінницький	89,2	173,0	178,7	96,6	110,6	181,9
Волинський	58,4	113,2	192,1	92,4	108,2	186,2
Дніпропетровський	181,3	212,6	336,1	94,4	110,2	110,2
Донецький	238,1	279,1	777,7	100,0***	119,9***	200,6***
Житомирський	69,6	135,0	228,1	103,3	123,4	208,3
Закарпатський	70,6	136,8	232,5	83,9	86,4	168,3
Запорізький	97,6	114,5	195,3	86,3	109,2	185,3
Івано-Франківський	77,4	149,8	254,7	89,7	81,3	156,4
Київський	97,3	113,9	197,6	91,0	110,7	191,3
Кіровоградський	54,2	63,6	108,5	103,5	120,4	210,0
Луганський	123,2	238,6	401,3	97,5***	116,4***	195,1***
Львівський	142,2	166,6	286,3	81,5	91,9	158,1
Миколаївський	64,9	75,7	129,2	92,6	108,7	181,5
Одеський	133,9	156,8	269,5	94,1	111,7	194,7
Полтавський	80,0	93,9	160,3	91,3	109,2	177,7
Рівненський	65,3	126,1	214,7	97,0	118,4	198,9
Сумський	62,0	120,1	124,1	98,1	110,7	192,2
Тернопільський	59,4	115,2	194,7	90,5	103,6	172,7
Харківський	151,5	177,7	305,2	76,6	97,5	164,9
Херсонський	59,2	114,8	193,9	101,6	120,4	209,2
Хмельницький	72,1	139,8	235,9	100,1	118,4	202,4
Черкаський	69,1	81,1	138,3	94,5	115,3	193,0
Чернівецький	50,9	98,6	167,6	79,4	83,3	150,5
Чернігівський	58,0	112,5	115,7	99,1	119,4	193,8
м. Київ	174,6	191,0	331,6	**	**	**
м. Севастополь

Складено автором

* з урахуванням розрахунку 80% + 20%

** без врахування коштів державного фонду регіонального розвитку для м. Києва

*** розрахунок на основі індексів за 2013 рік

фінансової підтримки Європейського Союзу у забезпеченні диверсифікованого підходу до фінансування реалізації державної регіональної політики.

У роботі встановлено, що інвестиційні механізми є важливими з позиції диверсифікації підходів до джерел стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів, а отже реалізації завдань державної регіональної політики: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, відкриття нових виробництв, створення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості, зростання добробуту людей. Інвестиційні механізми, які головним чином визначаються основним інвестиційним інструментом – інвестиціями і, зокрема, капітальними, значною мірою визначають рівень фінансового забезпечення реалізації державної регіональної політики.

Проведений аналіз залучення капітальних інвестицій для реалізації завдань державної регіональної політики довів, що за результатами впровадження бюджетно-податкових змін у процесі децентралізації має місце позитивна динаміка значного збільшення обсягів і частки капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів, які спрямовуються на економічний розвиток на локальному рівні (табл. 4).

Обсяги капітальних інвестицій за рахунок видатків державного бюджету за останні роки подвоїлися, проте їх частка в загальних обсягах капітальних вкладень на соціально-економічний розвиток регіонів залишається незначною. У 2017 році у 9 регіонах: Миколаївському, Сумському, Херсонському, Волинському, Закарпатському, Рівненському, Чернігівському, Кіровоградському і Черкаському вона була в межах від 0,9 % до 1,6 %.

Таблиця 4

**Динаміка освоєння капітальних інвестицій через місцеві бюджети
у 2014-2017 роках**

Роки Показники	2014	2015	2016	2017
Видатки місцевих бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів млрд грн.	223,5	276,9	346,2	490,1
Капітальні інвестиції за рахунок коштів місцевих бюджетів, млрд грн.	5,92	14,26	26,82	41,57
Частка капітальних інвестицій у загальних видатках місцевих бюджетів	2,6	5,1	7,7	8,5
Частка капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів у загальному обсязі інвестицій за рахунок усіх джерел	2,7	5,2	7,5	9,3

Складено автором

На основі порівняння показників освоєння капітальних інвестицій у розвитку регіонів, встановлено низку негативних тенденцій: має місце значна міжрегіональна неоднорідність освоєння капітальних інвестицій; асиметрія показника освоєння капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету між столицею та регіонами залишається дуже високою (у 2014 році вона становила майже 180 разів, у 2017 році – 48,4 разу, при мах 6 359 млн грн у м. Київ і міні 131,3 млн грн у Миколаївській області); всі регіони і країна загалом за останні роки суттєво скоротили обсяги залучених

іноземних інвестицій. На кінець 2017 року в 13 регіонах частка від загальних обсягів прямих іноземних інвестицій становила менше 0,9 %. За цих умов, роль державних та регіональних органів влади в регулюванні інвестиційних процесів повинна бути спрямована на визначення реальних обсягів, напрямів та структури державних інвестицій та інвестицій за рахунок інших джерел для досягнення стратегічної мети державної регіональної політики, а саме створення умов для динамічного, збалансованого розвитку країни та її регіонів.

За результатами аналізу застосування інвестиційного механізму державно-приватного партнерства в Україні доведено, що в державі закладені законодавчі основи для співпраці між державою і приватним бізнесом, проте потужний фінансовий ресурс бізнесу недостатньо задіяний у розв'язанні завдань регіонального розвитку. З укладених 192 проєктів державно-приватного партнерства в 2018 році реалізовувалось 66 проєктів на території 15 областей, зокрема, 34 проєкти на території трьох: Миколаївської (15), Київської (10) та Закарпатської (9). З укладених 114 проєктів у Полтавській області реалізуються лише 5. Серед інвестиційних джерел фінансування проєктів регіонального розвитку на механізм державно-приватного партнерства припадає 0,17 %. Встановлено, що на низький рівень використання інвестиційного потенціалу державно-приватного партнерства впливають недосконале чинне нормативне забезпечення процедур ініціювання, розробки, погодження та реалізації проєктів на договірній основі, низька готовність сторін-учасниць до ефективної і взаємовигідної співпраці.

Проведене дослідження банківського інвестиційного кредитування в системі фінансування регіонального розвитку засвідчило низький рівень кредитного ресурсу в структурі джерел фінансування інвестиційних проєктів на регіональному рівні та негативну тенденцію значного зниження частки коштів банків у структурі капітальних інвестицій: з 9,9 % у 2014 р. до 6,6 % у 2017 р., надмірну міжрегіональну диференціацію і поляризацію за своїми обсягами та цільовим спрямуванням. Найбільші обсяги капітальних інвестицій за рахунок кредитів банків у 2017 році були освоєні у 10 регіонах (понад 1 млрд грн у кожному, зокрема, у м. Києві – 9,1 млрд грн), частка яких складає 75,9 % від загального обсягу освоєного інвестиційного кредиту (29,6 млрд грн). Решта 15 регіонів освоїли 7,2 млрд грн. Найменше банківського інвестиційного кредиту залучено у розвиток господарського комплексу Чернівецької області – лише 68 млн грн. Враховуючи наявність означених проблем встановлено, що об'єктивне зростання вагомості банківського інвестиційного кредитування проєктів державної регіональної політики передбачає необхідність ефективного використання цього ресурсу на всіх рівнях економічної системи (державному, регіональному, місцевому), а також дієвість механізмів держави щодо стимулювання банківської інвестиційної діяльності, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіонів.

У дослідженні фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики важливе місце відводиться інвестиційному механізму, ресурсом якого є кредити міжнародних інституцій (табл. 5).

**Динаміка обсягів залучення кредиту (позики) до спеціального фонду
Державного бюджету у 2014–2017 роках від міжнародних фінансових
інституцій**

Міжнародна фінансова інституція	Обсяги кредиту, млрд грн					Темпи збільшення (зменшення), %			
	2014	2015	2016	2017	2018	2015. до 2014	2016 до 2015	2017 до 2016	2018 до 2017
Міжнародний банк реконструкції та розвитку	2,35	4,61	5,11	4,78	6,85	196,4	110,8	93,6	143,3
Європейський банк реконструкції та розвитку	2,04	4,72	3,80	2,06	2,38	231,6	80,6	54,0	115,5
Європейський інвестиційний банк	1,70	4,46	4,29	7,53	6,41	262,1	96,3	175,3	85,1
Кредитна установа для відбудови	0,10	0,37	1,22	1,50	1,10	358,4	329,8	123,4	73,3
Всього	6,19	14,16	14,42	15,87	16,74	228,7	101,8	110,0	105,5

Складено автором

Встановлено, що особливістю цього механізму є те, що обсяги кредитних валютних ресурсів, які передбачені міжнародними фінансовими організаціями та Урядом України на конкретні інвестиційні проекти, залучаються до спеціального фонду державного бюджету. Таким видом міжнародної підтримки охоплені інвестиційні проекти-мультиплікатори, які прямо або опосередковано впливають на регіональний розвиток, а саме: розвиток автомагістралей та реформування дорожнього сектору (цей напрям є пріоритетним), підвищення енергоефективності, розвиток міської інфраструктури, а відтак, підвищення рівня конкурентоспроможності та просторового розвитку регіонів, що відповідає стратегічним цілям державної регіональної політики. Тому співпраця з провідними міжнародними фінансовими інституціями сприяє диверсифікації ризиків нестабільного середовища, є вагомим інструментом активізації економічного розвитку та характеризується системним залученням фінансових ресурсів на середньостроковий період.

На підставі проведеного дослідження обґрунтовано, що за умови обмеженості фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів для здійснення заходів щодо підтримки реалізації реформ у сфері регіонального розвитку і сприяння децентралізації влади важливим новим фінансовим механізмом реалізації державної регіональної політики є механізм використання передбачених у спеціальному фонді державного бюджету коштів, що отримані від Європейського Союзу у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України в обсязі 55 млн євро. Встановлено, що у 2017 – 2018 рр.: за пропозиціями трьох міністерств та шістнадцяти обласних державних

адміністрацій сформовано перелік проєктів-переможців конкурсного відбору до якого увійшло 70 проєктів за п'ятьма програмами; фактичне виконання Угоди не відповідає встановленим термінам (набрала чинності з 31.12.2014 р., перший транш в обсязі 23 млн євро надійшов в 2016 році, початковий перелік проєктів сформований станом на 27.12.2017 р.); перелік проєктів-переможців (станом на 22.03.2018 року) не включає очікувані обсяги фінансування, не встановлено терміни реалізації проєкту та очікувані результати за якими можна оцінити досягнення щодо підтримки регіональної політики України та ефективність використання передбачених у спеціальному фонді державного бюджету коштів, що отримані від Європейського Союзу.

У п'ятому розділі **«Удосконалення фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в умовах сучасних реформ»** визначено стратегічні детермінанти удосконалення державної регіональної політики та розроблено концепцію модернізації фінансових механізмів її реалізації, обґрунтовано напрями вдосконалення механізму розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що не вирішеність низки проблем регіонального розвитку в Україні обумовлює необхідність визначення стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики та фінансових механізмів її реалізації.

Враховуючи сучасні трансформаційні процеси в державі, серед стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики в роботі визначено: подальше проведення бюджетної децентралізації і децентралізації влади з урахуванням оптимальності їх рівня та збалансованості; створення конституційної та законодавчої основи щодо реформування системи адміністративно-територіального устрою держави, засад управління об'єднаними територіальними громадами та їх матеріально-фінансового забезпечення; здійснення поступальних кроків щодо економічного зростання в Україні в контексті реалізації нової Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, розробленої з урахуванням смарт-спеціалізації та основних завдань концепції інклюзивного розвитку; забезпечення в державі системності та підвищення ефективності стратегічного прогнозування та планування, а також удосконалення інституційно-організаційного забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики.

У процесі дослідження розроблено алгоритм модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики, який передбачає певну послідовність етапів – від вибору мети модернізації, її принципів до визначення і обґрунтування стратегічних пріоритетів і напрямів модернізації та тактичних завдань, а також очікуваних результатів на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Зазначений алгоритм покладено в основу розробленої автором концепції модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики (рис. 4), яка спрямована на удосконалення та підвищення ефективності бюджетних,

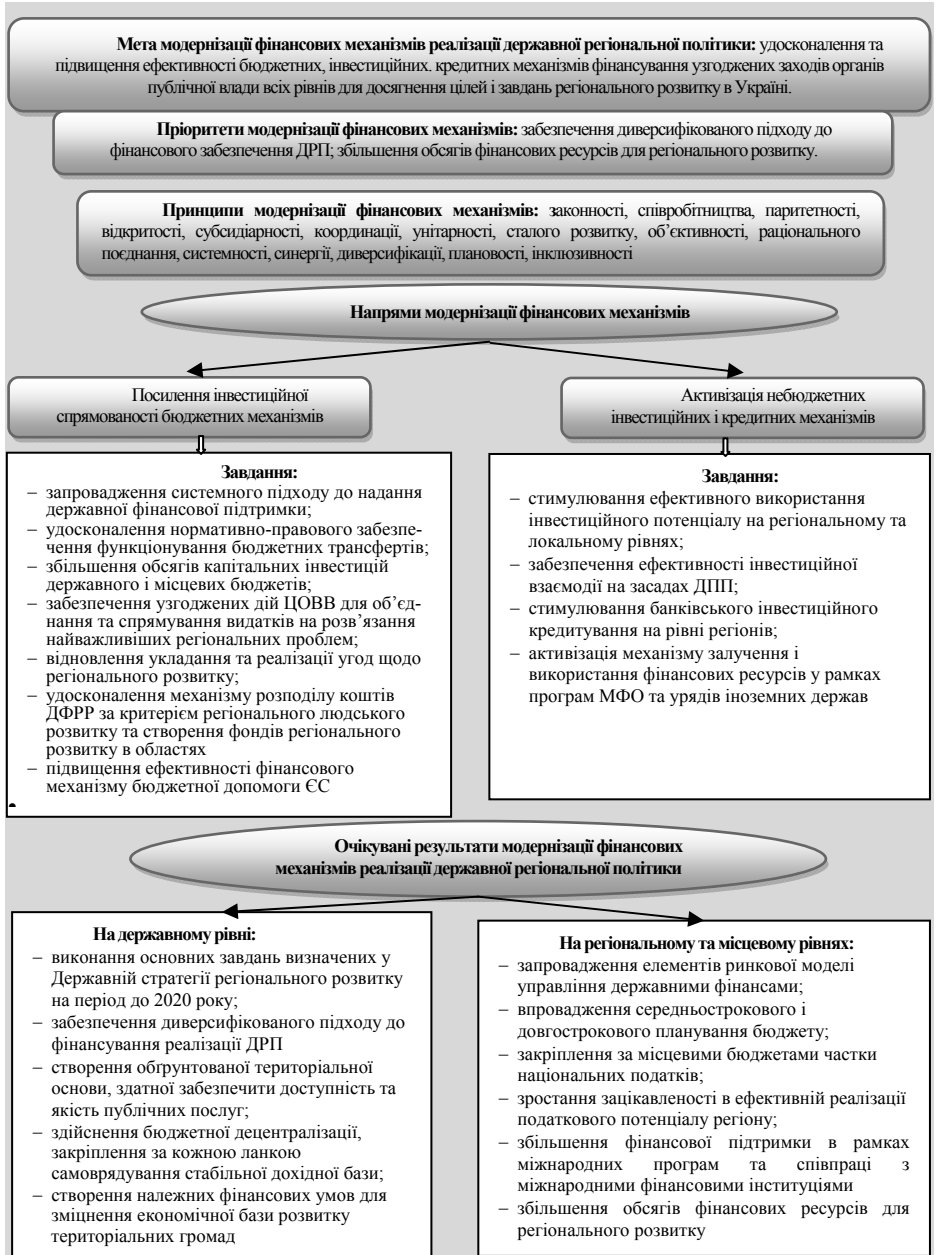

Рис. 4. Концепція модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики

Розроблено автором

інвестиційних і кредитних механізмів фінансування узгоджених цілей, заходів, дій органів публічної влади всіх рівнів. Слід відзначити, що концепцією визначено два основних напрями модернізації фінансових механізмів, а саме: посилення інвестиційної спрямованості бюджетних механізмів та активізації небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів. Відповідно до напрямів модернізації встановлено завдання, які спрямовані на забезпечення диверсифікованого підходу до нарощення фінансового ресурсу реалізації державної регіональної політики та посилення державного впливу на процеси послаблення міжрегіональних диспропорцій.

З огляду на це, очікується, що в результаті модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики буде запроваджено системний підхід до надання державної фінансової підтримки, збільшення обсягів фінансових ресурсів для регіонального розвитку та створення належних фінансових умов для зміцнення економічної бази розвитку територіальних громад.

Удосконалення механізму розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку в роботі розглядається в контексті застосування індексу регіонального людського розвитку, який враховує територіальну диференціацію за агрегованим показником та спрямований на її зменшення, що забезпечить дотримання принципів соціально орієнтованого, інклюзивного розвитку.

Відповідно до запропонованого підходу 80 % коштів державного фонду регіонального розвитку спрямовується на інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку регіонів, за критерієм регіонального людського розвитку, 20 % обсягу коштів фонду на плановий бюджетний рік – на державну фінансову підтримку регіонального розвитку, а саме: проектів і програм, що забезпечують виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку та планів заходів з її реалізації, фінансування спільних заходів угод щодо регіонального розвитку, державних програм розвитку проблемних територій (депресивних), інших пріоритетних цільових на загальнонаціональному рівні програм і проєктів регіонального розвитку, визначених Кабінетом Міністрів України.

Одним з дієвих інструментів розв'язання регіональних проблем та стимулювання економічного та соціального розвитку регіонів є розробка та реалізація регіональних інвестиційних програм. У роботі акцентується увага на доцільності створення фондів регіонального розвитку на рівні областей для фінансового забезпечення їх впровадження. Передбачається їх формувати за рахунок таких джерел: коштів державного фонду регіонального розвитку, обласного та інших місцевих бюджетів. Для реалізації регіональних інвестиційних програм доцільним є залучення на засадах солідарної участі коштів місцевих позик, позик міжнародних фінансових організацій, коштів секторальної фінансової допомоги Європейського Союзу і міжнародної технічної допомоги, інвестиційних коштів державно-приватного

партнерства. Створення фондів регіонального розвитку забезпечить координацію інвестиційного процесу та концентрацію коштів для розв'язання регіональних проблем і дисбалансів на місцевому рівні, а також кардинально підвищить результативність заходів з місцевого розвитку.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливої науково-прикладної проблеми, що полягає у розробленні теоретико-методологічних засад і формуванні науково-прикладних аспектів функціонування фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в Україні та обґрунтуванні рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Висновки концептуального, теоретико-методологічного та науково-прикладного характеру зводяться до такого:

1. Узагальнення теоретичних основ дослідження дає підстави констатувати, що базові засади регіонального розвитку слід розглядати у нерозривній єдності з об'єктивними законами розвитку економіки, що функціонують на соціально-орієнтованих ринкових засадах. Підхід до інклюзивного економічного зростання, який методологічно базується на неоінституціоналізмі, найбільш реалістично відображає сучасні процеси у світовій та національній економіках. Використання на цій основі концепції інклюзивного зростання дає можливість усвідомити його вплив на формування сучасного підґрунтя розвитку держави та її регіонів, а відповідно і на формування державної регіональної політики.

2. Теоретичні узагальнення наукових підходів до формування та реалізації державної регіональної політики дають підстави стверджувати, що сутність її полягає у досягненні взаємоузгодженості управлінських рішень органів публічної влади всіх рівнів, спрямованих на забезпечення соціально-економічного розвитку держави, регіонів, територіальних громад. В Україні впроваджується інтегрований підхід до її формування та реалізації, суть якого полягає у синергії розвитку секторальної, територіальної та управлінської складових, що передбачає зміцнення конкурентоспроможності регіонів на основі диверсифікації структури економіки за рахунок її оптимізації шляхом пріоритетного використання власних ресурсів для ефективної смарт-спеціалізації регіонів; забезпечення сталого та інклюзивного розвитку регіонів; зменшення рівня соціально-економічних диспропорцій між територіями; застосування єдиних на всіх рівнях підходів до формування ефективних прозорих фінансових механізмів забезпечення регіонального розвитку.

3. Обґрунтовано, що децентралізація – це складний системний механізм державного управління, який здійснюється державою за встановленими нею правилами і спрямований на розподіл повноважень, фінансів, кадрів за різними територіальними рівнями влади та є ключовим

чинником формування і реалізації державної регіональної політики. Процеси впровадження децентралізації вимагають, з метою подолання ризиків послаблення державного впливу на проблеми стратегічного розвитку держави, регіонів, територіальних громад, розроблення та впровадження нормативно-правових засад, з конкретним визначенням механізмів і управлінських рішень в частині: чіткого встановлення на законодавчому рівні джерел фінансування заходів з реалізації власних і делегованих повноважень; подолання зростаючих асиметрій за рівнем фінансової спроможності та поглиблення диспропорцій внутрішньорегіональних і міжрегіональних асиметрій соціально-економічного розвитку територій; удосконалення методичного, інформаційного, аналітичного забезпечення та вирішення кадрових проблем, що дозволить уникнути формування локальних споживацьких пріоритетів та інтересів у об'єднаних територіальних громад.

4. Системне осмислення сутності фінансового механізму дало змогу визначити його функціональні складові та дослідити їх в аспекті взаємодії методів, інструментів, важелів та нормативного, правового і інформаційного забезпечення за допомогою яких встановлюються оптимальні параметри формування та ефективного використання фінансових ресурсів незалежно від їх джерел, що дає змогу виконання державою функцій забезпечення і регулювання та сформувати його структурну схему. Систематизація сучасних фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики за джерелами ресурсу дозволила встановити, що вони функціонують на основі використання коштів державного і місцевих бюджетів, коштів бюджетної підтримки Європейського Союзу та на основі інвестиційних і кредитних ресурсів, а саме: прямих інвестицій вітчизняних суб'єктів господарювання, прямих іноземних інвестицій, внутрішніх кредитів та міжнародних запозичень, а також державно-приватного партнерства. На цих засадах запропоновано авторський підхід до визначення фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики з акцентом на включенні небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів до системи фінансових механізмів, які використовуються у діяльності держави. Такий підхід, на відміну від існуючих, забезпечуватиме диверсифікацію фінансового забезпечення реалізації цілей і завдань державної регіональної політики.

5. Проведені дослідження дають підстави для висновку щодо відсутності єдиної методики аналізу фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики. Запропоновано методологічний підхід до їх дослідження, який визначає основні наукові економічні методи, з окресленням п'яти напрямів (теоретичного, методологічного, оціночного, науково-експериментального, прогностичного) та встановлених відповідно до напрямів завдань дослідження. Застосування запропонованого методологічного підходу дозволило здійснити комплексний аналіз фінансових механізмів, враховуючи їх бюджетний, інвестиційний,

кредитний ресурс та охарактеризувати ефективність механізмів з позиції їх впливу на досягнення цілей і завдань державної регіональної політики, визначених стратегічними документами розвитку країни.

6. Потреба запровадження більш повного і об'єктивного індикатора, який характеризує реальний рівень життя людей та рівень асиметрії в соціально-економічному розвитку регіонів, дозволила запропонувати авторський підхід до запровадження в Україні на рівні регіонів показника «Індекс інклюзивного розвитку регіону» за аналогією до показника, встановленого на міжнародному рівні «Inclusive Development Index», який дозволяє більш повно відображати зростання (падіння) добробуту населення в регіоні, адже охоплює не лише виробничі показники, а й зосереджує увагу на проблемах розвитку людського капіталу, соціального захисту населення, екологічній безпеці територій та можливість приймати конструктивні управлінські рішення щодо подолання негативних тенденцій та проводити ефективну державну регіональну політику, спрямовану на досягнення європейських стандартів якості життя, які відповідають принципам інклюзивного розвитку.

7. Оцінка ролі угод щодо регіонального розвитку між Кабінетом Міністрів України та обласними радами окремих регіонів, яка базується на результатах реалізації зазначених угод, засвідчила наявність загальної тенденції до стабільності у відносинах між центральною, регіональною і місцевою владою, спільного фінансування на засадах програмно-цільового підходу, визначених сторонами учасниками угоди проблем і завдань розвитку регіону, залучення до фінансування спільних заходів коштів приватних партнерів з метою досягнення ефективного їх використання для цілей розвитку територій. Пропоновані у дослідженні основні напрями вдосконалення фінансового механізму угод передбачають: забезпечення гарантованого фінансування спільних заходів та виключення залишкового принципу розподілу державних бюджетних коштів на їх реалізацію. Водночас значимість угод значно зростає, якщо подолати домінування політичного підходу при визначенні зобов'язань, зокрема фінансових; узгодження державних і регіональних інтересів у сфері реалізації секторальних політик, які мають вирішальний вплив на регіональний розвиток; постійне недофінансування спільних заходів усіма учасниками угоди.

8. Формування підходів до вдосконалення бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики передбачає необхідність змін механізму визначення та розподілу обсягів державного фонду регіонального розвитку. Запропоновано його обсяг встановлювати виходячи з рівня забезпеченості об'єктами соціальної та інженерної інфраструктури. Розподіл коштів фонду має враховувати територіальну диференціацію за індексом регіонального людського розвитку та бути спрямованим на її зменшення, що сприятиме дотриманню принципів соціально-орієнтованого, інклюзивного розвитку. Відповідно до цього критерію 80 % коштів державного фонду регіонального розвитку пропонується спрямовувати на інвестиційно-

інноваційне забезпечення розвитку регіонів, 20 % обсягу коштів фонду – на державну фінансову підтримку регіонального розвитку, а саме: проєктів і програм, що забезпечують виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку та планів заходів з її реалізації.

9. Проведений аналіз залучення капітальних інвестицій, довів, що за результатами впровадження бюджетно-податкових змін у процесі децентралізації має місце позитивна динаміка збільшення обсягів і частки капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів, які спрямовуються на економічний розвиток на локальному рівні. На основі порівняння показників освоєння державних капітальних інвестицій у розвитку регіонів, доведено існування негативних тенденцій: значна міжрегіональна неоднорідність освоєння капітальних інвестицій; асиметрія показника освоєння капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету між столицею та регіонами; всі регіони і країна загалом за останні роки суттєво скоротили обсяги залучених іноземних інвестицій.

10. Доведено, що в державі закладені законодавчі основи для співпраці між державою і приватним бізнесом, проте інвестиційний механізм державно-приватного партнерства в Україні не достатньо задіяний у розв'язання завдань регіонального розвитку: підвищення конкурентоспроможності регіонів; розвитку інфраструктури міст, селищ, сіл; покращення транспортної доступності в межах регіону; використання потенціалу розвитку сільських територій. Лише у 60% від загальної кількості регіонів реалізуються інвестиційні проєкти державно-приватного партнерства. З огляду на це, державно-приватне партнерство в Україні на сучасному етапі привертає особливу увагу, а державна регіональна політика – нових пріоритетів та механізмів її реалізації.

11. Проведене дослідження банківського інвестиційного кредитування в системі фінансування регіонального розвитку засвідчило низький рівень кредитного ресурсу в структурі джерел фінансування інвестиційних проєктів на регіональному рівні, надмірну міжрегіональну диференціацію і поляризацію за своїми обсягами та цільовим спрямуванням. За цих обставин об'єктивне зростання вагомості банківського інвестиційного кредитування проєктів регіонального розвитку доводить необхідність запровадження дієвих механізмів держави щодо стимулювання банківської інвестиційної діяльності, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіонів.

12. За результатами проведеного аналізу кредитів міжнародних інституцій встановлено, що таким видом міжнародної підтримки охоплені інвестиційні проєкти-мультиплікатори, які прямо або опосередковано впливають на регіональний розвиток, а саме: розвиток автомагістралей та реформування дорожнього сектору, підвищення енергоефективності, розвиток міської інфраструктури, а відтак, підвищення рівня конкурентоспроможності та просторового розвитку регіонів.

За умови обмеженості фінансових ресурсів державного і місцевих

бюджетів, для здійснення заходів щодо підтримки реалізації реформ у сфері регіонального розвитку і сприяння децентралізації влади важливим новим фінансовим механізмом реалізації державної регіональної політики є механізм використання передбачених у спеціальному фонді державного бюджету коштів, що отримані від Європейського Союзу у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики – Підтримка регіональної політики України. Фінансова підтримка, отримана від Європейського Союзу, стає вагомим додатковим ресурсом для реалізації державної регіональної політики.

13. Враховуючи сучасні трансформаційні процеси в Україні, серед стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики визначаємо: з урахуванням оптимальності рівня та збалансованості, подальше проведення бюджетної децентралізації і децентралізації влади; створення конституційної та законодавчої основи щодо реформування системи адміністративно-територіального устрою держави, засад управління об'єднаними територіальними громадами та їх матеріально-фінансового забезпечення; здійснення поступальних кроків щодо економічного зростання в Україні в контексті реалізації нової Державної стратегії регіонального розвитку, розробленої з урахуванням смарт-спеціалізації та основних завдань концепції інклюзивного розвитку, забезпечення в державі системності та підвищення ефективності стратегічного прогнозування та планування.

14. У роботі запропоновано концепцію модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики, яка визначає мету, пріоритети, принципи, основні напрями, а саме: посилення інвестиційної спрямованості бюджетних механізмів та максимальну активізацію небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів та відповідні завдання, серед яких виділяємо: запровадження системного підходу до надання державної фінансової підтримки; удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування бюджетних трансфертів; збільшення обсягів капітальних інвестицій державного і місцевих бюджетів; забезпечення узгоджених дій центральних органів виконавчої влади для об'єднання та спрямування витрат на розв'язання найважливіших регіональних проблем; відновлення (з 2012 року призупинено) укладання та реалізації угод щодо регіонального розвитку; удосконалення механізму розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку та створення фондів регіонального розвитку в областях; підвищення ефективності фінансового механізму бюджетної допомоги Європейського Союзу; стимулювання ефективного використання інвестиційного потенціалу на регіональному та локальному рівнях; забезпечення ефективності інвестиційної взаємодії на засадах державно-приватного партнерства; стимулювання банківського інвестиційного кредитування на рівні регіонів; активізація механізму залучення і використання фінансових ресурсів у рамках програм міжнародних фінансових організацій та урядів іноземних держав.

15. Перспективним напрямом удосконалення фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики є створення фондів регіонального розвитку для реалізації регіональних інвестиційних програм, які повинні забезпечити координацію інвестиційного процесу та концентрацію коштів з метою розв'язання регіональних проблем і дисбалансів на місцевому рівні, а також кардинально підвищити результативність впровадження децентралізації. Запровадження фондів регіонального розвитку на рівні областей передбачає акумуляцію та використання фінансових ресурсів державного фонду регіонального розвитку, коштів обласного і місцевих бюджетів, коштів недержавного сектору.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Пухир С.Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики: сучасний стан та пріоритети вдосконалення: монографія. Київ: Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи», 2017. 374с.

2. Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України : монографія / за заг. ред. Г. Т. Карчевої. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 410 с. *Особистий внесок здобувача – п. 4.1 «Характеристика економічного і соціального розвитку регіонів України в контексті концепції сталого розвитку».*

3. Макроекономічне районування України: історичні витоки, сучасність та перспективи: монографія НАН України Інститут регіональних досліджень / відп. ред. С.Л.Шульц. Львів, 2011. 268 с. *Особистий внесок здобувача – п. 4.3 «Завдання державної регіональної політики щодо забезпечення реалізації макроекономічного районування в Україні».*

4. Інтелектуально-інноваційний розвиток регіону в контексті євроінтеграції: монографія НАН України Інститут регіональних досліджень / відп. ред. Л.К.Семів. Львів, 2009. 486 с. *Особистий внесок здобувача – п. 8.1, «Системний підхід до розробки Програми забезпечення економіки Львівської області професійними кадрами».*

5. Регіональні суспільні системи: монографія НАН України Інститут регіональних досліджень / відп. ред. Л.К.Семів. Львів, 2007. 496 с. *Особистий внесок здобувача – п.9.3 «Сучасні форми та інструменти управління розвитком регіональних суспільних систем в Україні».*

Статті у наукових фахових виданнях України

6. Пухир С.Т. Індекс інклюзивного розвитку регіону – новий підхід до оцінювання рівня соціально-економічного розвитку територій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць. ДУ*

«Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». 2019. № 5 (139). С. 14-21 (***Index Copernicus***).

7. Пухир С.Т., Данилевич Х.В. Аналіз функціонування трансфертів між державним бюджетом України та місцевими бюджетами у 2015-2018 роках. *Вісник УБС*. №3 (33). 2018. С. 25-32. *Особистий внесок здобувача – досліджено значення міжбюджетних трансфертів, проаналізовано їх динаміку та окреслено проблеми функціонування трансфертів.*

8. Пухир С.Т., Сторонянська І.З. Банківський сектор в системі соціально-економічного розвитку регіонів. *Світ фінансів* № 4 (49). 2016. С. 120-128. *Особистий внесок здобувача – розкрито кредитний потенціал банківської системи України та запропоновано напрями удосконалення кредитного механізму у фінансуванні розвитку регіонів.*

9. Пухир С.Т. Державний фонд регіонального розвитку: проблеми та шляхи удосконалення функціонування. *Облік і фінанси*. 2016. № 3 (73). С.159-166. (***Index Copernicus***).

10. Пухир С.Т. Сучасні підходи у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2016. № 3. С.26-34. (***Index Copernicus***).

11. Пухир С.Т. Аналіз чинного нормативно-правового забезпечення реформування державної регіональної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 2 (39). С. 75-81.

12. Пухир С.Т. Концептуальні засади модернізації фінансового забезпечення реалізації державної регіональної політики. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва. Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*. № 2 (13), том 1. 2016. Харків: ХНАДУ, 2016. С.42-48. (***Index Copernicus***).

13. Пухир С.Т. Кредити міжнародних фінансових організацій як механізм фінансування державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць*. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». 2015. Випуск 2 (112). С. 46-49. (***Index Copernicus***).

14. Пухир С. Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики: сутність та складові. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2015. Вип. 11. С. 280 – 286.

15. Світлана Пухир. Стратегічні пріоритети вдосконалення фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики. *Вісник Національного банку України*. Червень 2015. С. 22-27.

16. Пухир С.Т. Напрямки удосконалення нормативно-правового забезпечення реалізації державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць*. Інститут регіональних досліджень НАН України. 2014. Випуск 3 (107). С. 77-85.

17. Пухир С.Т. Новий механізм фінансування державної регіональної політики: угода щодо регіонального розвитку. *Фінансовий простір*. 2014. № 3. С. 177 – 182. (*EBSCO Publishing (США), Open Academic Journal Index (OAJI), CiteFactor (США), Universal Impact Factor (Австралія), ResearchBig (Японія)*).

18. Пухир С.Т. Інституційне забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 17 – 26. (*Index Copernicus*).

19. Пухир С.Т. Світовий досвід фінансового забезпечення регіональної політики. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». Випуск 5/2014. С. 113 – 116.

20. Пухир С.Т. Проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування. *Вісник УБС НБУ*. К., 2014. № 1 (19). С. 102 – 107.

21. Пухир С.Т. Роль небюджетних механізмів у системі реалізації державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір: збірник наукових праць*. НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп.ред. В.С.Кравців. Львів, 2014. Вип. 1 (105). С. 36 – 43.

22. Пухир С.Т. Державна стратегія розвитку гірських територій Карпат як необхідна умова розв'язання регіональних проблем сталого розвитку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць*. Інститут регіональних досліджень НАН України, 2012. Випуск 6 (98). С. 107-114.

23. Пухир С.Т. Нові організаційні механізми формування бюджетних інвестиційних програм на регіональному рівні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Модернізація економічного розвитку регіону: збірник наукових праць*. НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол. В.С. Кравців (відп. ред.). Львів, 2012. Вип. 4 (96) С.142-148.

24. Пухир С.Т. Особливості організації системи стратегічного прогнозування і програмування економічного та соціального розвитку в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України* (м. Київ). 2011. № 3 (№12). С. 35-40.

25. Пухир С.Т. Розвиток економіки та банківська діяльність на регіональному рівні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Посткризовий розвиток фінансової системи України: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць*. НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп.ред.Є.І.Бойко. Львів, 2011. Вип.2 (88). С. 552 – 559

26. Пухир С.Т. Дискурс адміністративно-територіальної реформи в Україні та її вплив на формування державної регіональної політики. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Економічний простір України: регіоналізація та інтеграція в умовах суспільних*

трансформацій: збірник наукових праць. НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. Є.І.Бойко. Львів, 2011. Вип.1 (87). С. 67 – 74.

27. Пухир С.Т., П'ятак В.А. Регіональні особливості міграційних процесів у Львівській області. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Міграційні процеси в умовах політичного середовища регіону: Збірник наукових праць*. НАН України. Інститут регіональних досліджень; Редкол.: відп. ред. Є. І. Бойко - Львів, 2009. Вип. 6(80). С. 432-437. *Особистий внесок здобувача – виділено основні проблеми міграційних процесів в Україні та запропоновано пріоритетні напрямі їх вирішення державною регіональною політикою.*

28. Пухир С.Т., Луцків О.М. Роль міграції капіталу в процесах інтеграції України у глобальний економічний простір. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Міграційні процеси в умовах політичного середовища регіону: Збірник наукових праць*. НАН України. Інститут регіональних досліджень; Редкол.: відп. ред. Є. І. Бойко - Львів, 2009. Вип. 6(80). С. 127-134. *Особистий внесок здобувача – проаналізовано динаміку надходжень іноземних інвестицій в Україну та вивозу капіталу з країни.*

29. Пухир С.Т. Угода щодо регіонального розвитку – один з механізмів реалізації державної політики (з досвіду Львівської області). *Регіональна економіка*. 2008. № 1. С.242-246

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

30. Пухир С.Т. Сучасні механізми фінансового забезпечення реалізації державної регіональної політики в Україні. *Wspolpraca Europejska*, Warszawa. 2016. №4 (11). С.-19-30. **(Index Copernicus)**.

31. Пухир С.Т. Бюджетные инвестиционные программы регионального уровня: алгоритмы формирования и финансирования. *Экономическое возрождение России*. № 3 (37). 2013. Периодическое научное издание. Санкт-Петербург. С. 108 – 114.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

32. Пухир С.Т. Особливості фінансової підтримки ЄС для реалізації державної регіональної політики в Україні. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Економічні науки. Випуск 14. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. С.103-113

33. Пухир С.Т., Курчаба С.В. Нова система оцінки розвитку регіонів – індекс інклюзивного розвитку регіону. Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір: збірник тез XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18-19 травня 2018 року). Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи». Львів, 2018. С.25-27. *Особистий внесок здобувача – запропоновано нову систему оцінки розвитку регіонів та обґрунтовано доцільність запровадження індексу інклюзивного розвитку регіону.*

34. Пухир С.Т. Капітальні видатки державного бюджету - механізм фінансування регіонального розвитку. Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір: збірник тез XI Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19-20 травня 2016 року). Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи». Львів, 2016. С. 23-25.

35. Пухир С.Т. Бюджетна децентралізація на місцевому рівні: ефективність реформи. Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 22-23 жовтня 2015 р.). Полтава: ПУЕТ, 2015. С. 60-61.

36. Pukhyr S.T. Normative base in the system of providing reforms of local self-government. Economics, Management, Law: Problems and Prospects: Collection of scientific articles. Volume 2. Agenda Publishing House, United Kingdom. 2015. P.160-163. (*Science Index; Thomson Reuters*).

37. Світлана Пухир. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: регіональний аспект. Фінансово-кредитна система: вектор розвитку для України: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23 – 25 квітня 2015 р.). Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2015. С. 574 – 578.

38. Пухир С.Т. Дотація вирівнювання як бюджетний механізм фінансування місцевого розвитку. Фінансово-економічний збалансований розвиток України: проблеми та шляхи їх подолання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 12 – 13 вересня 2014 р.). Національний гірничий університет. Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 157 – 161.

39. Пухир С.Т. Огляд основних бюджетних механізмів реалізації державної регіональної політики. Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м.Ужгород, 16 – 17 травня 2014 р.). Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 271 – 272.

40. Pukhyr S.T. Legal provision of transformational processes in managing lokal development. Economics and management : theory and practice: Collection of scientific articles. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. P. 46-51. (*Science Index; Thomson Reuters*).

41. Pukhyr S.T. External sources and mechanisms of financial support for local economic development. Modern problems of regional development: Collection of scientific articles. Vol 2. Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2014. P. 55 – 58. (*Science Index; Thomson Reuters*).

42. S.Pukhyr . The system of intergovernmental relations in Ukraine: tendencies of reforming. Proceedings of the 1st International Academic Congress «Fundamental and Applied Studies in the Pacific and Atlantic Oceans Countries».

(Japan, Tokyo, 25 October 2014). Volume I. «Tokyo University Press», 2014. P. 150–153.

43. Pukhyr S.T. Non-budgetary resources and mechanisms within the system of financial support of regional development in Ukraine. Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. S. 108-111. (*Science Index; Thomson Reuters*).

44. Pukhyr S.T. Modernization of the financial mechanisms in Ukraine. Financial Systems Stability in Ukraine and Poland. Edited by Grazyna Wozniowska.- Wroslaw: Publishing House of Wroclaw University of Economics, 2014. P. 27 – 31.

45. Пухир С.Т. Фінансове забезпечення регіонального розвитку: європейський досвід. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 26-27 вересня 2013 р.). Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013.

46. Пухир С.Т. Заявочний метод формування регіональної інвестиційної програми: науково-прикладний аспект. Модернізація та суспільний розвиток економіки країни: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Сімферополь, 25 – 26 січня 2013 року). Наукове об'єднання «Economics». Сімферополь: НО «Economics», 2013. С. 78 – 81.

47. Пухир С.Т. Стратегія економічного і соціального розвитку регіону: нормативно-методичне забезпечення. Економіка і управління: виклики та перспективи: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Дніпропетровськ, 4-5 лютого 2013 року). Дніпропетровськ: «Герда», 2013. С. 250-252.

48. Pukhyr S.T. «Current funding mechanisms for regional development (from experience of Lviv region of Ukraine)». Management and Development of Financial Systems in Eastern European Countries Current State and Problems. Cracow University of Economics. 2013. P. 259 – 264.

49. Пухир С.Т. Опыт финансирования местного хозяйства во Львовской области. Материалы Конференции для служащих местного самоуправления «Роль местного самоуправления для местного развития». (Августов, 11-12 сентября 2006 г.). Польша. Белосток, 2006. С.140-148.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації

50. Пухир С.Т. Генезис інституційного забезпечення становлення та впровадження регіональної політики в Україні. Сучасні економічні системи. Збірник наукових праць. Економічні науки. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут. Хмельницький. 2014. № 8. С. 335 – 345.

51. Пухир С.Т. Нормативно-методичне забезпечення розробки національної та регіональної стратегій економічного і соціального розвитку України. Стан та шляхи вдосконалення. Збірник наукових праць. Економічні

науки. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут. Хмельницький. 2012. №3. С.93-103.

АНОТАЦІЯ

Пухир С.Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – ДВНЗ «Університет банківської справи», ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Львів, 2020.

У дисертації розкрито еволюцію теорій регіонального розвитку, систематизовано найбільш актуальні наукові теорії, які становлять концептуальний базис регіональної політики, узагальнено наукові підходи до формування та реалізації державної регіональної політики. Систематизовано фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в розрізі бюджетних та небюджетних механізмів за критеріями ресурсного забезпечення, фінансових інструментів та цільового призначення й розроблено методологію їх дослідження.

Розроблено методичний підхід до визначення рівня розвитку регіонів – індексу інклюзивного розвитку регіонів, який адаптований до національної статистичної бази та передбачає формування системи оціночних показників на регіональному рівні в розрізі індикаторів економічного зростання, інклюзивності розвитку та соціоекологічного розвитку, що забезпечує обґрунтованість порівнянь їх соціально-економічного розвитку.

Здійснення аналізу функціонування фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики дозволило встановити, що домінантними у фінансовому забезпеченні її реалізації є міжбюджетні трансферти, угоди щодо регіонального розвитку, державний фонд регіонального розвитку, водночас для кожного із зазначених механізмів притаманні значні дисбаланси щодо потреби та фактичної державної фінансової підтримки регіонального розвитку. Удосконалено організаційно-фінансовий механізм розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку та інструменти фінансового забезпечення створення і функціонування фондів регіонального розвитку на рівні областей.

Запропоновано науково-методичний підхід до аналізу інвестиційних і кредитних механізмів реалізації державної регіональної політики, який базується на особливостях їх функціонування з урахуванням диверсифікації джерел фінансової підтримки регіонального розвитку, що дало можливість встановити результативність їх використання та визначити негативні тенденції.

Сформульовано стратегічні детермінанти вдосконалення державної регіональної політики та фінансових механізмів її реалізації. Запропоновано

концепцію модернізації фінансових механізмів реалізації державної регіональної політики в умовах децентралізації, яка передбачає посилення інвестиційної спрямованості бюджетних механізмів та активізацію небюджетних інвестиційних і кредитних механізмів при фінансуванні програм і проєктів регіонального розвитку.

Ключові слова: державна регіональна політика, фінансові механізми, регіональний розвиток, фінансове забезпечення, державний бюджет, міжбюджетні трансферти, інвестиції, кредитні ресурси, децентралізація.

SUMMARY

Pukhyr S.T. Financial mechanisms of state regional policy implementation in Ukraine. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining of doctor of economics scientific degree by the specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy. – HSEI “Banking University”, SI “Institute of Regional Research named after M.I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine”, Lviv, 2020.

The thesis outlines the evolution of regional development theories, systematizes the most relevant scientific theories that constitute the conceptual basis for regional policy, generalizes scientific approaches to forming and implementation of state regional policy and characterizes its institutional-organizational maintenance in conditions of decentralization. Financial mechanisms of state regional policy implementation across budgetary and non-budgetary mechanisms are systematized according to criteria of provision with resources, financial instruments and intended purposes. The methodology of their research that defines major scientific economic methods in accordance with the outlined five directions and set tasks is elaborated. Suggested methodological approach contributed to analysis of financial mechanisms based on their budget, investment and credit resources and determining of the mechanisms’ efficiency from the viewpoint of their impact on achievement of regional policy’s goals and tasks.

The thesis suggests the methodic approach to defining of the level of regions’ development – Regions’ Inclusive Development Index adapted to national statistical base that stipulates forming of the system of assessment parameters at regional level across indicators of economic growth, development inclusiveness and socio-ecological development, contributing to reasonability of comparisons of their socio-economic development and focusing attention on the problems of human capital development, social protection of population and environmental security of territories.

Analysis of functioning of state regional policy’s financial mechanisms confirmed the fact that interbudgetary transfers, agreement on regional development and State Regional Development Fund are dominating in financial maintenance of its implementation. However, each of the abovementioned mechanisms has peculiar essential misbalances regarding the need and actual state financial assistance to regional development. The thesis improves the

organizational-financial mechanisms of distribution of money provided by State Regional Development Fund and instruments of financial maintenance of creation and functioning of regional development funds at the level of oblasts that secure accumulation and use of financial resources of State Regional Development Fund and local budgets for implementation of regional and local investment programs.

The work suggests scientific-methodological approach to analysis of investment and credit mechanisms of state regional policy implementation, which is based on peculiarities of their functioning, taking into account the diversified sources of financial assistance to regional development: capital investment, public-private partnership, bank investment lending, financial assistance instruments of EU and other financial institutions, including the loans of international financial entities. It contributed to determining of the efficiency of their use and detecting of negative tendencies.

The thesis outlines strategic determinants of improvement of state regional policy and financial mechanisms of its implementation. The concept of modernization of financial mechanisms of state regional policy implementation in conditions of decentralization is suggested. It stipulates strengthening of investment orientation of budgetary mechanisms and activation of non-budgetary investment and credit mechanisms in funding of regional development programs and projects in order to secure diversified approach to its financial maintenance; growing volumes of financial resources for regional development.

Key words: state regional policy, financial mechanisms, regional development, financial maintenance, state budget, local budgets, interbudgetary transfers, capital investment, credit resources, decentralization.

Підписано до друку 21.01.2020 р. Формат 60x90/16.
Папір ксероксний. Друк на різнографі. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 1,9. Наклад 100 прим. Зам. №8.
Друк: ПП «Арал»
Свідоцтво: серія А01 №21230 від 18.06.2007 р.
Державна реєстрація 09.09.1998 р.
м. Львів, вул Козельницька, 4
Тел: (050) 371-62-80